ברע כחיזרא. ולקמן (ד' כח:) אמרינן עד שילאה איסר וכו' (a) לא קני בכריעה לבד ולאשו זקוף אלא בעי נמי שיכוף הראש וכן איתא בירושלמי דפרקין ובלבד שלא יסוח יותר מדאי. אמר רבי ירמיה ובלבד שלא יעשה כהדין מרדותא והיינו תרגום ירושלמי של לב (ויקרא יא) והלב כשהוא שוחה לאשו זקוף. וברי"ה וי"ל שאמו שוחין כל שעה בתפלה צריך ליזהר [b] שיגביה קודם שיסיים הברכה רק שיכרע בברוך ושיגביה מיד דאמרינן לקמן סוף מין עומדין (ד' לד.). אם לא לשחות תחלת כל ברכה וסוף כל ברכה מלמדין אותו שלא יאמר:

והלכתא כותיה דרבה. דצריך לחתום המלך הקדוש והמלך המשפט ואם לא אמר [c] מחזירין אותו. וכן זכרנו ומי כמוך וכתוב לחיים וכספר חיים מחזירים אותו אם לא אמר. דכל המשנה ממטבע שנטבעו חכמים אינו יוצא ידי חובתו וכך פסק רבינו יהודה אם פסק לו אם אמר אם לא אמר מחזירים אותו דאיתא בירושלמי דתענית פ"ק היה מתפלל ואינו יודע אם הזכיר טל ומטר ואם לאו כל הימים יום בחזקת שלא למוד. פירוש שלא אמר שלא כמו שהוא למוד עד עתה שלא אמר כן. אחר כן בחזקת שהזכיר והוא הדין לכל הדברים שצריך להזכיר כך הדין. ואם כן בעשרת ימי תשובה הליכא תלתא יום צריך להזור. [d] ור"ח כתב דאין מחזירין אותו מכל אותן דברים שלא פסק בספר בפירוש [e] והביא ראיה לדבריו: **בקשו** לקבוע פרשת בלק **בפרשת** ק"ש ומפני מה לא קבעוה וכו'. איתא בירושלמי דאותן ג' פרשיות שתקנו בקרית שמע לפי שבהן עשרת הדברות ועין בו ותמצא הכל [f]:

הדרן עלך מאימתי

רב ששת [a] כי כרע כרע בחיזרא כי קא זקיף זקיף בחיוויא: ואמר רבה בר חיננא סבא משמיה דרב [b] כל השנה כולה אדם מתפלל האל הקדוש מלך אוהב צדקה ומשפט חוץ מעשרה ימים שבין ראש השנה ויום הכפורים שמתפלל המלך הקדוש והמלך המשפט ורבי אלעזר אמר אפילו אמר האל הקדוש יצא שנאמר [1] ויגבה ה' צבאות במשפט והאל הקדוש נקדש בצדקה אימתי ויגבה ה' צבאות במשפט אלו עשרה ימים שמר"ה ועד יוה"כ וקאמר האל הקדוש מאי הוה עלה אמר רב יוסף האל הקדוש מלך אוהב צדקה ומשפט רבה אמר המלך הקדוש והמלך המשפט והלכתא כרבה: ואמר רבה בר חיננא סבא משמיה דרב כל שאפשר לו לבקש רחמים על חבירו ואינו מבקש נקרא חוטא שנאמר [2] גם אנכי חלילה לי מחטא לה' מחדול להתפלל בעדכם אמר רבא אם ת"ח הוא [c] צריך שיחלה עצמו עליו מ"ט אילימא משום דכתיב [3] ואין חולה מכם עלי (ואין) [ו]גולה את אזני דילמא מלך שאני אלא מהכא [4] ואני בחלותם לבושי וגו': ואמר רבה בר חיננא סבא משמיה דרב כל העושה דבר עבירה ומתביישׁ בו מוחלין לו על כל עונותיו שנאמר [5] למען תזכרי ובשת ולא יהיה לך עוד פתחון פה מפני כלמתך בכפרי לך לכל אשר עשית נאם ה' אלהים דילמא צבור שאני אלא מהכא [6] ויאמר שמואל אל שאול למה הרגזתני להעלות אותי ויאמר שאול צר לי מאד ופלשתים נלחמים בי [d] וה' סר מעלי ולא עננו עוד גם ביד הנביאים גם בחלומות דילמא יחיד שאני אלא מהכא [7] ואיש אמר אל שאול הנער המצרי אשר בשדה ויבא עמי אתמול שלשם ימים אנכי חלה לי עוד פתחון פה מפני כלמתך בכפרי לך לכל אשר עשית נאם ה' אלהים: אמר רבי אלעזר בן עזריה [8] אני כבן שבעים שנה ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות. פרשת קרית שמע שבקרית שמע שבמטה כה ליפתח מלכים, שלא היו שהגון לומר קריאת שמע של ערבית, לפי שאינה נוהגת שלא ביום, כדאמרינן (לקמן יד:) במערבא אמרי הכי דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אני ה' אלהיכם אני ה' אלהיכם אמת, והייט דקאמר ר' אלעזר לא זכיתי שתאמר קריאת מלכים בלילות, ולא אמת ואמונה, דודאי היו רגילין לקרות קריאת שמע עם ברכות אלעזר ושל אמריה. לא זכיתי, לא נתחי חכמים שיאמרו יציאת מלכים בלילות. אלמי אומר אותה בלילות והם תולקים עלי ולא יהלמי לנאמת בדבר זה לפי שסייחי יחיד והם רבים ואין דבריו של יחיד במקום רבים. זכיתי, נתחי, כמו (נדה נב:) וכיוטבו לרבנן, (סנהדרין לח.) מאן דאמי למלכא, לשון נצח היא (מיהור רש"י ומחדו"ל שם) לומר לא יהלמי לנאמת שאמתר יציאת מלכים בלילות, משום דעיקר לשולה ביממת הוא (האורח ח"א סי' צ.). **עד שדרשה בן זומא.** עד שבא בן זומא ודרש פסוק זה כל ימי חייך (מיהור רש"י ומחדו"ל שם) שהיה בקי בטעמים המקראות (סוטה מט. עיי מ"ש שם משמת בן זומא בסולו הדורות). **ימי** חייך הימים כל ימי חייך הלילות. ימי חייך היה לו לכתוב, כל למה לי, לדבות יציאת מלכים בלילות (מיהור רש"י ומחדו"ל שם). **שעבוד מלכיות.** גאולה אחרונה (ירמיה מז יד).

הדרן עלך מאימתי

מוסף תוספות

א. שאינו מזכר בגמרא, דבהמלך הקדוש והמלך המשפט איכא פלוגתא ופסיק גמרא דלא יצא, אבל בזכרונו ומי כמוך, אם תקנת גאונים היא לאמרו מנ"ל דמחזירין אותו, אין זה נקרא משנה ממטבע ברכות מאחר שלא הוזכר בגמרא. ל"ש סי' מ. ב. אנכי יי וכו', [שמע ישראל], לא יהיה לך, יי אחד, לא תשא, ואהבת, דמאן דמרחם למלכא לא משתבע בשמיה לשיקרא, זכור [את יום השבת], למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי, ר' אמי אמר זו מצות שבת ששקולה כנגד כל המצות, כבד את אביך, למען ירבו [ימיכם. לא תרצח], ואבדתם מהרה, מאן דקטיל מיקטל, לא תנאפו, דאסתם דגנך ולא דגן חברך, לא תנאף, לא תחורו אחרי לבבכם, א"ר לוי עינא וליבא סרסורי עבירה, לא תענה, אני יי אלהיכם וכתיב ויי אלהים אמת [מהו אמת שהוא אלהים חיים] ומלך עולם, א"ר לוי אם העדת בחברך עדות שקר מעלה אני עליכם כאילו הועדתם בי שלא בראתי [שמים וארץ], לא תחמד בית רעך, וכתבהם על מזוזות ביתך ולא על בית חבירך. תוס' כלה"ש.

רבינו חננאל

[רב ששת כי כרע כרע בחיזרא] כשיכרע צריך שיהא ראשו כפוף כאגמון ולא יכרע מאמצעיתו וראשו זקוף. הכי קרסינן: אמר רבה כל השנה כולה אדם מתפלל האל הקדוש ומלך אוהב צדקה ומשפט ובעשי"ת אומר המלך הקדוש והמלך המשפט. ואע"ג דאמר ר' אלעזר דאפי' ביו"ד ימים שבין ר"ה ליו"כ אינו אומר אלא האל הקדוש שנאמר ויגבה ה' צבאות במשפט והאל הקדוש נקדש בצדקה, הנה אפי' בזמן המשפט אינו אומר אלא האל הקדוש, הלכתא כרבה דאמר המלך הקדוש והמלך המשפט. פי' המלך הרישב על המשפט, כמה וכל עם המלחמה. שפירושו וכל הנם היורד אל המלחמה. פליק פ"ק דפ"ש

מוסף רש"י

ואילו אורים ותומים לא קאמר. ולפ על פי שאמל כהם, כמו שאמור במעלה (שמואל א כה מז). **אתה ובניך** עמי. שמואל קאמר לשאול כשהעלהו ע"י בעלת האוב (ערובין נג:). **הרי אני כבן שבעים שנה.** לא כן שבעים שנה היה, אלא שקפלה עליו זקנה כשעה שנתמנה כשיא כמו שפינו (עי' לקמן כח.) שהדנו ליה תריסר דרי מיוהיתא, ואותו יום עמד בן ומאה ולכם (מדרש רש"י פי' שב, מחזור ויסו"ר ה"ל פסח פי' צה), **ולא זכיתי** שתאמר יציאת מצרים בלילות. פרשת קרית שמע שבקרית שמע שבמטה כה ליפתח מלכים, שלא היו שהגון לומר קריאת שמע של ערבית, לפי שאינה נוהגת אלא ביום, כדאמרינן (לקמן יד:) במערבא אמרי הכי דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אני ה' אלהיכם אמת, והייטו דקאמר ר' אלעזר לא זכיתי שתאמר יציאת מלכים בלילות, ולא אמת ואמונה, דודאי היו רגילין לקרות קריאת שמע עם ברכות אלעזר ושל אמריה. לא זכיתי, לא נתחי חכמים שיאמרו יציאת מלכים בלילות. אלמי אומר אותה בלילות והם תולקים עלי ולא יהלמי לנאמת בדבר זה לפי שסייחי יחיד והם רבים ואין דבריו של יחיד במקום רבים. זכיתי, נתחי, כמו (נדה נב:) וכיוטבו לרבנן, (סנהדרין לח.) מאן דאמי למלכא, לשון נצח היא (מיהור רש"י ומחדו"ל שם) לומר לא יהלמי לנאמת שאמתר יציאת מלכים בלילות, משום דעיקר לשולה ביממת הוא (האורח ח"א סי' צ.). **עד שדרשה בן זומא.** עד שבא בן זומא ודרש פסוק זה כל ימי חייך (מיהור רש"י ומחדו"ל שם) שהיה בקי בטעמים המקראות (סוטה מט. עיי מ"ש שם משמת בן זומא בסולו הדורות). **ימי** חייך הימים כל ימי חייך הלילות. ימי חייך היה לו לכתוב, כל למה לי, לדבות יציאת מלכים בלילות (מיהור רש"י ומחדו"ל שם). **שעבוד מלכיות.** גאולה אחרונה (ירמיה מז יד).

מסורת הש"ס

(a) מיי' פ"ג מה"ת הל"ה סי' מ"ג מהלכות תפלה הלכה יב טור ש"ע א"ח סימן קיג סעיף ו:

(b) מיי' פ"ג מה"ת הל"ה יא סמג עשין יט טור ושו"ע א"ח סי' קיח וסי' תקפב סעיף ה:

(c) מיי' פ"ג מה"ת הל"ה יב ג:

(d) מיי' פ"ג מה"ת הל"ה יג:

(e) מיי' פ"ג מה"ת הל"ה יד:

(f) נמ' אם פ"ק הוא דצריך לדחמים צריך שיחלה: (g) רש"י ד"ה הוקקעוס וכו' מיס לומזמ ויקרא המלך לבגבעונים ויאמר דוד אל הגבעונים מה אעשה לכם ובמה אכפר וכו': (h) תוס' ד"ה כרע וכו' מיכה וכו' פי' לא סגי:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה כרע כו' שיגביה כו'. עי' תוס' לקמן ל"ל ע"ב ד"ה ומיגלה:

תוס' ד"ה והלכתא כו' מחזירין אותו. עיין תוס' לקמן לד ע"ב ד"ה אמתעניה:

הגהות הב"ח

(a) נמ' אם פ"ק הוא דצריך לדחמים צריך שיחלה: (b) רש"י ד"ה הוקקעוס וכו' מיס לומזמ ויקרא המלך לבגבעונים ויאמר דוד אל הגבעונים מה אעשה לכם ובמה אכפר וכו': (c) תוס' ד"ה כרע וכו' מיכה וכו' פי' לא סגי:

רב נסים גאון

זה ששנינו אמר רבי אלעזר בן (עזריא) [עזריה] הרי אני כבן שבעים שנה. מיפרשא מילתיה בפרק תפלת השחר (דף כח) במעשה שהיה בין רבן גמליאל ור' יהושע בעת שהסכימו חכמים להעביר את רבן גמליאל מגדולתו ולהמליך תחתיו את ר' אלעזר בן עזריה אמר והא דבר תנסיסרי אנא ליית לי חיזראתא אירחיש ליה ניסא והדרו ליה תנסיסרי דארי חיזראתא והיינו דתנן אמר ר' אלעזר בן עזרי' הריני כבן ע' שנה ולא בן שבעים:

תורה אור השלם

1. וַיִּגְבַּהּ יְיָ צְבָאוֹת בַּמִּשְׁפָּט וְהָאֵל הַקָּדוֹשׁ נִקְדַּשׁ בִּצְדָקָה:

ישעיהו ה טז

2. גַּם אָנֹכִי חָלִילָה לִּי מֵחֲטֹא לַיְיָ מֵחְדֹּל לְהִתְפַּלֵּל בַּעֲדְכֶם וְהוֹרִיתִי אֶתְכֶם בְּדֶרֶךְ הַטּוֹבָה וְהַיְשָׁרָה:

שמואל א יב כג

3. כִּי קְשָׁרָתָם בְּלִבָּם עָלַי וְאֵין גֹּלֶה אֶת אָזְנִי בִּבְרִת בְּנֵי עַם בֶּן יִשַׁי וְאֵין חֹלֶה מִכֶּם עָלַי וּגְלֹה אֶת אָזְנִי כִּי הֵקִים בְּנִי אֶת עַבְדִּי עָלַי לְאֹרֶב כַּיּוֹם הַזֶּה:

שמואל א כב ח

4. וַאֲנִי בְּחַלּוֹתָם לְבוּשִׁי שָׂק עִנִּיתִי בַצּוֹם נַפְשִׁי וּתְפִלָּתִי עַל חֵיקִי תָּשׁוּב:

תהלים לה יג

5. לְמַעַן תִּזְכְּרִי וּבֹשְׁתְּ וְלֹא יִהְיֶה לָךְ עוֹד פִּתְחוֹן פֶּה מִפְּנֵי כִלְמָתֵךְ בְּכַפְּרִי לָךְ לְכֹל אֲשֶׁר עָשִׂית נְאֻם אֲדֹנָי אֱלֹהִים:

יחזקאל טז סג

6. וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל שָׁאוּל לָמָּה הִרְגַּזְתָּנִי לְהַעֲלוֹת אֹתִי וַיֹּאמֶר שָׁאוּל צַר לִי מְאֹד וּפְלִשְׁתִּים נִלְחָמִים בִּי וֵאלֹהִים סָר מֵעָלַי וְלֹא עָנָנִי עוֹד גַּם בְּיַד הַנְּבִיאִים גַּם בַּחֲלֹמוֹת וָאֶקְרָאֵה לְךָ לְהוֹדִיעֵנִי מָה אֶעֱשֶׂה: שמואל א כח טו

7. וַיִּתֵּן יְיָ גַּם אֶת יִשְׂרָאֵל עִמָּךְ בְּיַד פְּלִשְׁתִּים וּמָחָר אַתָּה וּבָנֶיךָ עִמִּי גַּם אֶת מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל יִתֵּן יְיָ בְּיַד פְּלִשְׁתִּים: שמואל א כח יט

8. יִתֵּן לְנוּ שִׁבְעָה אֲנָשִׁים מִבָּנָיו וְהוֹקִעֲנֻם לַיְיָ בְּגִבְעַת שָׁאוּל בְּחִיר יְיָ וַיֹּאמֶר הִנָּלֵךְ אֲנִי אֶתֵּן: שמואל ב כא ו

9. אֶל מוֹצִיאָם מִמִּצְרַיִם בְּתוֹעֲפַת רָאם לוֹ: במדבר כג כב

10. בָּרֻא שֶׁבֶר בְּאֶרֶץ וּכְלֻבְיָא מִי יְקִימֶנּוּ מְבָרְכֶיךָ בָרוּךְ וְאֹרְרֶיךָ אָרוּר: במדבר כד ט

11. וַהֲיָה לָכֶם לְצִיצִת וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יְיָ וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא תָתוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אַתֶּם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם: במדבר טו לט

12. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִת עַל כַּנְפֵי בִגְדֵיהֶם לְדֹרֹתָם וְנָתְנוּ עַל צִיצִת הַכָּנָף פְּתִיל תְּכֵלֶת: במדבר טו לח

13. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: במדבר טו מא

14. לְמַנְצֵחַ לְדָוִד אָמַר נָבָל בְּלִבּוֹ אֵין אֱלֹהִים הִשְׁחִיתוּ הִתְעִיבוּ עֲלִילָה אֵין עֹשֵׂה טוּב: תהלים יד א

15. וַיֹּאמֶר לוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ הַאִיַּן בְּבוֹת אַחֵיךָ וּבְכָל עַמִּי אִשָּׁה כִּי אַתָּה הוֹלֵךְ לְקָחַת אִשָּׁה מִפְּלִשְׁתִּים הָעֲרֵלִים וַיֹּאמֶר שִׁמְשׁוֹן אֶל אָבִיו אֹתָהּ קַח לִי כִּי הִיא יָשְׁרָה בְּעֵינָי: שופטים יד ג

16. וַיְהִי בְּאַשֵּׁר מֵת גִּדְעוֹן וַיָּשׁוּבוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּזְנוּ אַחֲרֵי הַבְּעָלִים וַיְשִׂימוּ לָהֶם בַּעַל בְּרִית לֵאלֹהִים: שופטים ח לג

17. לֹא תֹאכַל עָלָיו חָמֵץ שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל עָלָיו מַצּוֹת לֶחֶם עֹנִי כִּי בְחִפָּזוֹן יָצָאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ: דברים טז ג

18. לָכֵן הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם יְיָ וְלֹא יֵאָמֵר עוֹד חַי יְיָ אֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם: כי אם חַי יְיָ אֲשֶׁר הֶעֱלָה וְאֲשֶׁר הֵבִיא אֶת זֶרַע בֵּית יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ צְפוֹנָה וּמִכֹּל הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר הִדַּחְתִּים שָׁם וְיָשְׁבוּ עַל אַדְמָתָם: ירמיהו כג ז-ח

19. וַיֹּאמֶר לוֹ אֱלֹהִים שִׂרְךָ יַעֲקֹב לֹא יִקָּרֵא שִׂרְךָ עוֹד יַעֲקֹב כִּי אִם יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שִׂרְךָ וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל: בראשית לה י

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ה. וגשל, © כל הזכויות שמורות

גמ׳ לא שיעקר יעקב ממקומו. שהרי מלינו שקרלו הקב״ה יעקב אחר זאת בדרכו למלכים שנאמר ויאמר מלכים ליעקאל ויאמר יעקב יעקב ויאמר הנני (בראשית מו): **הנני עושה הדשה.** בתר אל מזכרו ראשונות כתיב: **בתחלה אל נאלם.** נאמני מדינתו שמאלן אלם היה שנאמר בעבר הנהר ישבו אבותיכם (יהושע כד) ואומר אל אלם נהריס אל עיר גמור (בראשית כד): **אל נלל העולם.** אל המון גויס (מס יח): **שרי.** לשון יחיד משמע שרתי: **מסדר שבחיב.** דמעיקרא אשר בחרת בו בהיות שמו אברם ושמת שמו אברהם:

הדרן עלך מאימתי

היה קורא בתורה. פרשת ק״ש: **והגיע זמן המקרא.** זמן ק״ש: **בפרקים.** בין ההפסקות ולקמן מפרש להו בתמניתין בין פ״ה פרשה ראשונה לשניה בין שניה לשמע כו׳: **שואל מפני הכבוד.** שואל בשלום אדם נכבד שראוי להקדים לו שלום: **ומשיב.** שלום אם הקדימו לו. וגבמרא[6] פריך כיון דשואל פטיטא דמשיב: **ובאמצע.** בתמצע הברכה או הפרשה: **מפני הירא.** אדם שהוא ירא מפניו אלא יהרגהו אבל מפני הכבוד לא: **ר״י.** בגמרא מפרש פלוגתייהו: **בין ויאמר לאמת ויציב לא יפסיק.** בגמרא (ד׳ יד.) מפרש טעמיה: **והיה אם שמוע נוהג בין כיום בין בלילה.** דמשמעי בתלמוד תורה דכתיב (דברים יא) ולמדתם אותם את בניכם: **ויאמר אינו נוהג אלא בכיום.** דמשמעי בלילית שאינה נוהגת אלא כיום דכתיב ורחיתם אותו[8] פרט לסעודת לילה (שבת ד׳ מ.): **גמ׳ ש״מ מצות צריכות כוונה.** שיהא מתכוין בשם מצות ותקשה לרבה דאמר במסכת ראש השנה (דף כח.) המתוקע לשיר יצא: **כוון לקרות.** אבל לגאלת ידי מצוה לא בעינן שיהא מתכוין אלא לקרות בתורה בעלמא: **הא קא קרי.** הא בקונטרס קא עסיק תנא ואתי דקתני היה קורא בתורה: **בקורא לבגיה.** את הספר אם יש בו טעות דאפילו לקריאה גמי לא מתכוין: **לכתבה.** בלשון הקדש: **מדברים הדברים.** דהוה ליה למכתב והיו דברים האלה (דברים ו) למדרש שיקרא הדברים כסדרן ולא למפרע כגון ובשערך ביתך ומוזזות: **לימא קסבר ר׳ וכו׳.** מדאיצטריך ליה קרא לק״ש שתהא כתבה סגילה ליה בשאר כל המורה בכל לשון נאמרה לקרות: **משום דכתיב שמע.** דלא תדרוש שמע בכל לשון שאתה שומע כדכתיב: **עד דאי.** עד על לנבך: אלא

היה קורא אם כוון לבו יצא. בירושלמי אמרינן (א) ברכות אינן מעכבות דתנא״פ שלא אמר שתים לפניה ושתים לאחריה יצא דאם לא כן תקשי מאי מהני אם כוון לבו הרי לא בירך תחלה. ות״ת הא (ב) בפ״ק (ד׳ יב.) מסקינן סדר ברכות אין מעכבות הא ברכות מעכבות. וי״ל דהתם איירי בלבור. דיקא נמי דקתני אמר בהם הממונה: **ובאמצע שואל מפני וכו׳.** ופסק רבינו שמעיה דבמקום שאסור לספר אסור לדבר אפילו בלשון הקודש וכן משמע מתוך מתניתין. ובירושלמי קאמר אפילו באמצע הפסוק רב הונא בשם רב יוסף אמר ודברת בם מכאן שיש לך רשות לדבר בם. והיינו נמי דאמרי׳ בפ״ק דיומא (דף יט:) ודברת בם ולא בתפלה פירוש אתין משיבין בה מפני הכבוד[9]: **בקורא** להגיה. פירש בקונטרס אתין מתכוין לקרות. תימה אכתי הא קא קרי. ע״כ גרסא[9] בקונטרס להגיה אתינו קורא התיבות בהלכתן וכנקודתן אלא בכתיבתן קרי כדי להבין בחסרות ויתירות כמו לגעופת ומוזזת ואם כוון לבו לאו דוקא אלא כלומר לקרות כדין כנקודתן והכלכתן:

וחכמים אומרים בכל לשון. אומר הר״י דהלכה כחכמים דהלכה כרבי מתכילו ולא מתכיליו (פירוש ד׳ מו:) **ועוד דרבנן** סבירא להו כמאן דאמר לא השמיע לאזנו יצא וכותיה פסקינן לקמן (ד׳ טו:):

[10] **בלשון** הקדש **נאמרה.** פירש רש״י פרק שני דמגילה (ד׳ יח: ושם) לקרות בתורה. ולא בהיגלי[9] דהא עזרא תיקן קריאת התורה ומקמי דאתא עזרא והיו למה לי. וי״ל דמיירי בפרשיות המתויינין לקרות לתורייתא כמו פרשת זכור[8] מי נמי מקרא בכורים ודוי מעשר ופרשת חליצה שמצוה בתורה לקרותן אעפ״כ בכל לשון נאמרה בסיני שכל דבור ודבור שהיה יוצא מפי הקב״ה **עד כאן מצות בוונה.** עד כאן מאלן שאמר פסוקים אלו מדברים בימות ה׳ בהתבתו וגילאתו: אשר

מעכבות דתנא״פ שלא אמר שתים לפניה ושתים לאחריה יצא דאם לא כן תקשי מאי מהני אם כוון לבו הרי לא בירך תחלה. ות״ת הא (ב) בפ״ק (ד׳ יב.) מסקינן סדר ברכות אין מעכבות הא ברכות מעכבות. וי״ל דהתם איירי בלבור. דיקא נמי דקתני אמר בהם הממונה: **ובאמצע שואל מפני וכו׳.** ופסק רבינו שמעיה דבמקום שאסור לספר אסור לדבר אפילו בלשון הקודש וכן משמע מתוך מתניתין. ובירושלמי קאמר אפילו באמצע הפסוק רב הונא בשם רב יוסף אמר ודברת בם מכאן שיש לך רשות לדבר בם. והיינו נמי דאמרי׳ בפ״ק דיומא (דף יט:) ודברת בם ולא בתפלה פירוש אתין משיבין בה מפני הכבוד[9]: **בקורא** להגיה. פירש בקונטרס אתין מתכוין לקרות. תימה אכתי הא קא קרי. ע״כ גרסא[9] בקונטרס להגיה אתינו קורא התיבות בהלכתן וכנקודתן אלא בכתיבתן קרי כדי להבין בחסרות ויתירות כמו לגעופת ומוזזת ואם כוון לבו לאו דוקא אלא כלומר לקרות כדין כנקודתן והכלכתן:

וחכמים אומרים בכל לשון. אומר הר״י דהלכה כחכמים דהלכה כרבי מתכילו ולא מתכיליו (פירוש ד׳ מו:) **ועוד דרבנן** סבירא להו כמאן דאמר לא השמיע לאזנו יצא וכותיה פסקינן לקמן (ד׳ טו:):

[10] **בלשון** הקדש **נאמרה.** פירש רש״י פרק שני דמגילה (ד׳ יח: ושם) לקרות בתורה. ולא בהיגלי[9] דהא עזרא תיקן קריאת התורה ומקמי דאתא עזרא והיו למה לי. וי״ל דמיירי בפרשיות המתויינין לקרות לתורייתא כמו פרשת זכור[8] מי נמי מקרא בכורים ודוי מעשר ופרשת חליצה שמצוה בתורה לקרותן אעפ״כ בכל לשון נאמרה בסיני שכל דבור ודבור שהיה יוצא מפי הקב״ה **עד כאן מצות בוונה.** עד כאן מאלן שאמר פסוקים אלו מדברים בימות ה׳ בהתבתו וגילאתו: אשר

לא שיעקר יעקב ממקומו אלא ישראל עיקר ויעקב טפל לו וכן הוא אומר [1]אל תזכרו ראשונות וקדמוניות אל תתבוננו אל תזכרו ראשונות זה שעבוד מלכיות וקדמוניות אל תתבוננו זו יציאת מצרים [2]הנני עושה חדשה עתה תצמח תני רב יוסף זו מלחמת גוג ומגוג [6]משל למה הדבר דומה לאדם שהיה מהלך בדרך ופגע בו [3]זאב וניצל ממנו והיה מספר והולך מעשה זאב פגע בו ארי וניצל ממנו והיה מספר והולך מעשה ארי פגע בו נחש וניצל ממנו שכח מעשה שניהם והיה מספר והולך מעשה נחש אף כך ישראל צרות אחרונות משכחות את הראשונות: [3]אברם הוא אברהם בתחלה נעשה אב לארם ולבסוף נעשה אב לכל העולם כולו שרי היא שרה בתחלה נעשית שרי לאומתה ולבסוף נעשית שרה לכל העולם כולו: תני בר קפרא [5]כל הקורא לאברהם אברם עובר בעשה שנאמר [4]והיה שמך אברהם רבי אליעזר אומר עובר בלאו שנאמר [4]ולא יקרא עוד [את] שמך אברם אלא מעתה הקורא לשרה שרי הכי נמי התם קודשא בריך הוא אמר לאברהם [5]שרי אשתך לא תקרא את שמה שרי כי שרה שמה אלא מעתה הקורא ליעקב יעקב ה״ג שאני התם דהדר אהדריה קרא דכתיב [6]ויאמר אלהים לישראל במראות הלילה ויאמר יעקב יעקב מתיב רבי יוסי בר אבין ואיתימא רבי יוסי בר זבידא [7]אתה הוא ה׳ האלהים אשר בחרת באברם אמר ליה התם נביא הוא דקא מסדר לשבחיה דרחמנא מאי דהוה מעיקרא:

הדרן עלך מאימתי

[7] **היה** [8]קורא בתורה והגיע זמן המקרא אם כוון לבו יצא בפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב ובאמצע שואל מפני היראה ומשיב דברי ר׳ מאיר ר׳ יהודה אומר [2]באמצע שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד ובפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם אלו הן [2]בין הפרקים בין ברכה ראשונה לשניה בין שניה לשמע בין שמע לוהיה אם שמוע בין והיה אם שמוע לויאמר בין ויאמר לאמת ויציב ר׳ יהודה אומר [2]בין ויאמר לאמת ויציב לא יפסיק אמר ר׳ יהושע [6]בן קרחה [1]למה קדמה פרשת שמע לוהיה אם שמוע [6]כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחלה ואחר כך מקבל עליו עול מצות והיה אם שמוע לויאמר שוהיה אם שמוע נוהג בין ביום ובין בלילה [2]ויאמר אינו נוהג אלא ביום בלבד: **גמ׳** ש״מ [3]מצות צריכות כוונה מאי אם כוון לבו לקרות לקרות והא קא קרי בקורא להגיה: ת״ר [5]ק״ש ככתבה דברי רבי וחכ״א [7]בכל לשון מ״ט דרבי אמר קרא והיו בהוייתן יהו ורבנן מאי מעמייהו אמר קרא שמע בכל לשון שאתה שומע ולרבי נמי הא כתיב שמע ההוא מבעי ליה השמע לאזנך מה שאתה מוציא מפיך [9]ורבנן סברי להו כמאן דאמר לא השמיע לאזנו יצא ולרבנן נמי הא כתיב והיו [9]ההוא מבעי להו שלא יקרא למפרע ורבי שלא יקרא למפרע מנא ליה נפקא ליה מדברים הדברים ורבנן דברים הדברים לא דרשי למימרא דסבר רבי דכל התורה כולה בכל לשון נאמרה דאי סלקא דעתך בלשון הקודש נאמרה והיו דכתב רחמנא למה לי איצטריך משום דכתיב שמע למימרא דסברי רבנן דכל התורה כולה בלשון הקודש נאמרה דאי סלקא דעתך בכל לשון נאמרה שמע דכתב רחמנא למה לי איצטריך משום דכתיב והיו: ת״ר והיו שלא יקרא למפרע הדברים על לבבך יכול תהא כל הפרשה צריכה כוונה תלמוד לומר האלה עד כאן צריכה כוונה מכאן ואילך אין צריכה כוונה דברי ר׳ אליעזר א״ל רבי עקיבא הרי הוא אומר אשר

מסורת הש״ס

(א) תוספתא פ״ב הי״ג ומכילתא פ׳ בא, (ב) [ע׳ תוס׳ ע״ז ב: ד״ה ותורו וכו׳ ומגלה שהיה לפניהם גי׳ למתרגם], (ג) תוספתא פ״ב הי״ד, (ד) [כ״ה דף הכ:], (ה) [ענין בן קלקה וכיוצא תוס׳ בשבת קנ. וכ״ע קיג. וע׳ תוס׳ פסחים קיב. וכנכוכות מת.], (ו) [ע׳ תוס׳ לקמן יד:], (ז) פ״ב מלא, (ח) [ענינו כן לה: פסחים קיד:], (ט) טוטה לכ: מגילה דף ח״, (י) [ע׳ תוספות סוטה לכ: ד״ה וכמגן], (כ) [ל״ל כרכה], (ל) [ע״כן], (מ) [במדבר טו״ו], (נ) [ל״ל בכל לשון], (ס) [ע״ש במגילה תד״ה כלן], (ע) [כלומר שבת פח:].

תורה אור השלם

1. אַל תִּזְכְּרוּ רִאשֹׁנוֹת וְקַדְמֹנִיּוֹת אַל תִּתְבֹּנָנוּ: ישעיהו מג יח
2. הִנֵּנִי עֹשָׂה חֲדָשָׁה עַתָּה תִצְמָח הֲלוֹא תֵדָעוּהָ אַף אָשִׂים בַּמִּדְבָּר דֶּרֶךְ בִּישִׁמּוֹן נְהָרוֹת: ישעיהו מג יט
3. אַבְרָם הוּא אַבְרָהָם: דברי הימים א א כז
4. וְלֹא יִקָּרֵא עוֹד אֶת שִׁמְךָ אַבְרָם וְהָיָה שִׁמְךָ אַבְרָהָם כִּי אַב הֲמוֹן גּוֹיִם נְתַתִּיךָ: בראשית יז ה
5. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל אַבְרָהָם שָׂרַי אִשְׁתְּךָ לֹא תִקְרָא אֶת שְׁמָהּ שָׂרָי כִּי שָׂרָה שְׁמָהּ: בראשית יז טו
6. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל בְּמַרְאֹת הַלָּיְלָה וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי: בראשית מו ב
7. אַתָּה הוּא יְיָ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר בָּחַרְתָּ בְּאַבְרָם וְהוֹצֵאתָו מֵאוּר כַּשְׂדִּים וְשַׂמְתָּ שְׁמוֹ אַבְרָהָם: נחמיה ט ז

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה היה קורא וכו׳ בירושל׳ אמרי׳ זאת אומרת ברכות: (ב) **בא**״ר וא״ס הא. נ״ב תימ׳ [דגמא לא דברכות מעכבות] זו דוקא [שלא כיכן כלל] ברכות. אבל אם קרא ק״ש [פאמא] לך דיצא אם כיכן הברכות [אמ״כ דמעכבות]:

גליון הש״ם

גמ׳ כל הקורא כו׳. מג״א סימן קנו ופיין פר״ח ס״ק ס״ו:
פרק היה קורא
גמ׳ ההוא מבעל כו׳. עיין תוס׳ טוטה י״ז ע״ב ד״ה דמתיב: **תוס׳** ד״ה בלשון כו׳ **דהא עזרא כו׳.** עיין מג״א רים סימן קל״ה:

מוסף תוספות

א. בם שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד ולא בתפלה, דאמרינן [לקמן ל:] אפילו מלך שואל בשלומו לא ישיבנו אפי׳ נחש כרוך על עקיבו לא יפסיק. תוס׳ יומא יט: ד״ה בם.

רב ניסים גאון

מותיב ר׳ יוסי בר אבין ואיתימא ר׳ יוסי בר זבדא אטו אברהם מי לא הדר קרייה רחמנא אברם ובתוספתא נמי [ספ״א דמכילתין] בענין זה המקום אברם הוא אברהם אע״פ שחזר וקרא את אברהם אברם אינו לגנאי אלא לשבח כו׳ הוא אברם עד שלא נדבר עמו הוא אברהם משנדבר עמו ויש ששואלין למה נשתנו שמו של אברהם ושמו של יעקב ולא נשתנה שמו של יצחק ופשטה של שאלה זו כי אברהם ויעקב אבותיהם קראום באותן השמות ולפיכך גדולם הקב״ה בשמות שקרא להן הוא אבל יצחק הקב״ה קראו בזה השם קודם שנולד כדכתיב (בראשית יז) אבל שרה אשתך יולדת לך בן וקראת את שמו יצחק ואית במכילתא דר׳ ישמעאל [בפ׳ בא] יצחק לא נשתנה שמו למה שנקרא שמו מפי הקב״ה ובגמרא דבני מערבא (בפ״פא דהא׳ פ״ד) מפני מה נשתנה שמו של אברהם ושמו של יעקב ושמו של יצחק לא נשתנה אילו אבותיהם קראו אותן בשמן אבל יצחק הקב״ה קראו. ארבעה נקראו עד שלא נולדו יצחק וישמעאל יאשיה ושלמה: **סליק פירקא קמא**

פירקא תנינא שמע מינה מצות צריכות כוונה. איתיה להדיא דהא מילתא בפרק ראוהו בית דין במסכת ראש השנה (דף כח) דקאמר אלמא קא סבר רבא מצות אין צריכות כוונה ואיתיביה אביי כמה תיובתא ולבסוף אוקמי׳ אלא אמר רבא לצאת לא בעי כוונה לעבור בזמנו לא בעי כוונה שלא בזמנו בעי כוונה:

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פ״ג מהלכות ק״ש [ה״ל] סמג עשין יח טור שו״ע או״ח סי׳ ס סעיף ה:
ב ב מיי׳ שם הלכה טו טז סמג שם טוש״ע או״ח סי׳ סו סעיף ד:
ג ג ד מיי׳ שם הלכה יז סמג שם טוש״ע שם סעיף ה:
ד ה מיי׳ פ״ג מהלכות תפילה הלכה ז סמג עשין כו טוש״ע או״ח סימן יח סעיף ה:
ה ו מיי׳ (פ״ב מהלכות ק״ש [הל׳ ו]) [פ״ב מהל׳ שופר הלכה ד] טוש״ע או״ח סימן ס סעיף ד:
ו ז מיי׳ פ״ב מהל׳ ק״ש הלכה י סמג עשין יח טוש״ע או״ח סימן סב סעיף ב:

מוסף רש״י

אמר ר׳ יהושע בן קרחה. הא דגרסינן בכולה הש״ס ר׳ יהושע בן קרחה היינו בן אל ר׳ עקיבא, כדגרסינן התם (שבועות ו.) אמר לו ר׳ יהושע בנו של ר״ע לר״ע (בברורות נח. ועי׳ תוס׳ שם). **מצות צריכות כוונה.** שהשוטה מלוה לריך שיכוין בה לצאת ידי חובתו (עורבין צה:). **ק״ש ככתבה.** כלשון הקדש ולא בלשון אחר (מגילה יח:). **בהוייתן.** בלשון הקדש (שם). **דכל התורה כולה בכל לשון נאמרה.** לקרות בבית הכנסת (סוטה לג.). **אצטריך משום דכתיב שמע.** אלמדיך דכל לשון אלא מדרשיה לק״ש בכל לשון, אלא להשמיע לאזני (שם).

רבינו חננאל

מתני׳. היה קורא בתורה והגיע זמן המקרא אם כיון לבו יצא. אוקימנא למתניתין בקורא להגיה, שאינו קורא המילה בניקודה אלא בכתיבה, כגון מיקרא קורהו מקרא כלומר חסר יו״ד, כעניין הזה הוא קורא להגיה וזה שצריך לכוין את לבו. אבל מי שהיה קורא במסורת המקרא והגיע זמן קריאת שמע בעת שהוא קורא בפרשת שמע, אע״פ שלא קרא בכוונת הלב בשעת קריאת שמע יצא. שמענינן מיניה דמצות אינן צריכות כונה וברכות אינן מעכבות זו את זו. ובפירוש אמרו בתלמוד ארץ ישראל אמר ר׳ אבין זאת אומרת ברכות לא מעכבות. והא דאוקימנא למתני׳ דתמיד ברכות אין מעכבות זו את זו, הני מילי שלא כסדרן, אבל לקרות ק״ש (אפי׳) בלא ברכה לא. והני מילי בצבור. וההיא דפ״ק דיומא דתתרלי הא בפרק ראשון הא בפרק שני, לאו דוקא פרק ראשון, אלא משום ר״י נקט פרק ראשון, אבל אין צריך כונה כי אם פסוק ראשון וגבי הכהנים נשנית, ומתני׳ דהכא ביחיד כדתנן היה קורא בתורה. **שואל מפני הכבוד.** פירוש שואל בשלום אדם נכבד שראוי להקדים לו שלום. ומשיב שלום למי שמקדים לו שלום. **תנו רבנן קריאת שמע ככתבה.** פירוש, קרית שמע בלשון שנכתבה בסיני דהיא לשון קדש דברי רבי, וחכמים אומרים בכל לשון שקראה יצא. מאי טעמא [דרבי] אמר קרא [והיו] בהוייתן יהו, כלומר שהן עכשיו וכנתינתן יקרא לעולם. והלכה כחכמים דהא אפילו רבי דפליג אחכמים הכא, סתם לן כחכמים, דבפרק ואלו נאמרין בכל לשון פרשת

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ה. וגשל, © כל הזכויות שמורות

אשר אנכי מצוך. דאי כדקא אמרת הוה ליה למכתב אשר צויתיך דמצוך משמע אפילו מכאן ואילך[א] ומ"מ אצטריך האלה דאי לאו הכי הוה אמינא דאף פרשה שנייה בכלל: **אמר רבא הלכה כרבי מאיר.** והכי הלכתא דקיי"ל כרבא דהוא בתרא: **על לבבך בעמידה.** בירושלמי מפרש לאו דאי היה יושב עומד אלא דאם היה מהלך עומד אע"ג דא"ר אמרי בר קורא כדרכו מצוה לעמוד בפסוק א'[ב] ובעינן כונה בפסוק ראשון נגד וכן איתא בתנחומא[ג] רב יהודה בשם שמואל אמר אסור לקבל עליו עול מלכות שמים כשהוא מהלך אלא יעמוד ויקרא וכשיגיע לוותבת יוך לדרכו: **שואל מפני היראה וכו'.** ר"מ ור' יהודה הלכה כרבי יהודה דאמר אפילו באמצע משיב מפני הכבוד א'[ד] כ"ב גרסה שמותר לענות קדיש וקדושה באמצע ק"ש דאין לך מפני הכבוד גדול מזה אבל באמצע י"ח אסור[ה] דמשמע[ו] לקמן בפ' אין עומדין (ד' לא.)[ז] דבין גאולה לתפלה אין לענות וכ"ש בתפלה עצמה ומי שמתפלל לבדו וש"ל מגיע למודיס יסמה למודיס אבל לא יאמר מודיס[ח] ודוקא שהיה באמצע הברכה אבל בסוף הברכה לא דגרסה כדורא בשביל הברכה ותמרינן (לקמן ד' לד.) דאין לכרוע בכל ברכות אלא באותן שתקנו חכמים וי"ת היה רגיל שהיה מתפלל בעומד פלא כדי לענות קדיש וקדושה עם הצבור והי' סובר אפי' שהה כדי לגמור את הכל אינו חוזר לראש: ימים

[1]אשר אנכי מצוך היום על לבבך מכאן אתה למד שכל הפרשה כולה צריכה כוונה אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן הלכה כר"ע איכא דמתני לה אהא דתניא [ט]הקורא את שמע צריך שיכוין את לבו ר' אחא משום ר' יהודה אומר כיון שכוון לבו בפרק ראשון שוב אינו צריך אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן הלכה כר' אחא שאמר משום ר' יהודה תניא אידך והיו שלא יקרא למפרע על לבבך ר' זוטרא אומר עד כאן מצות כוונה מכאן ואילך מצות קריאה רבי יאשיה אומר עד כאן מצות קריאה מכאן ואילך מצות כוונה מ"ש מכאן ואילך מצות קריאה דכתיב לדבר בם הכא נמי הא כתיב ודברת בם ה"ק עד כאן מצות כוונה וקריאה מכאן ואילך קריאה בלא כוונה ומאי שנא עד כאן מצות כוונה וקריאה דכתיב על לבבך ודברת בם התם נמי הא כתיב על לבבכם לדבר בם ההוא מבעי ליה לכדרבי יצחק [י]דאמר [2]ושמתם את דברי אלה צריכה שתהא [א]שימה כנגד הלב: אמר מר ר' יאשיה אומר עד כאן מצות קריאה מכאן ואילך מצות כוונה מ"ש מכאן ואילך מצות כוונה משום דכתיב על לבבכם הכא נמי הא כתיב על לבבך ה"ק עד כאן מצות קריאה וכוונה מכאן ואילך כוונה בלא קריאה ומ"ש עד כאן מצות קריאה וכוונה דכתיב על לבבך ודברת בם התם נמי הא כתיב על לבבכם לדבר בם ההוא בדברי

[3]שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד [ב]עד כאן צריכה כוונת הלב דברי ר"מ אמר רבא הלכה כר"מ תניא סומכוס אומר [ג]כל המאריך באחד מאריכין לו ימיו ושנותיו אמר רב אחא בר יעקב ובדלי"ת אמר רב אשי [ד]ובלבד שלא יחטוף בחי"ת ר' ירמיה הוה יתיב קמיה דר' [חייא בר אבא] חזייה דהוה מאריך טובא א"ל [ה]כיון דאמליכתיה למעלה ולמטה ולארבע רוחות השמים תו לא צריכת: אמר רב נתן בר מר עוקבא אמר רב יהודה על לבבך בעמידה על לבבך סלקא דעתך אלא אימא [ו]עד על לבבך בעמידה מכאן ואילך לא ורבי יוחנן אמר כל הפרשה כולה בעמידה ואזדא ר' יוחנן לטעמיה דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן הלכה כר' אחא שאמר משום ר' יהודה: ת"ר שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד [ז]זו ק"ש של ר' יהודה הנשיא א"ל רב לר' חייא לא חזינא ליה לרבי דמקבל עליה מלכות שמים אמר ליה [ח]בר פחתי [ט]בשעה שמעביר ידיו על פניו מקבל עליה מלכות שמים אמר ליה [י]בר קפרא לר"ש בר בר בשלמא לדידי דאמינא אינו חוזר וגומרה רבי שמעון ברבי אומר חוזר וגומרה א"ל בר קפרא לר"ש בר בר בשלמא לדידי דאמינא אינו חוזר וגומרה היינו דמהדר רבי אשמעתא דאית בה יציאת מצרים אלא לדידך דאמרת חוזר וגומרה למה ליה לאהדורי כדי להזכיר יציאת מצרים בזמנה אמר ר' אילא בריה דרב שמואל בר מרתא משמיה דרב אמר שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ונאנס בשינה יצא אמר ליה רב נחמן לדרו עבדיה [יא]בפסוקא קמא צערן טפי לא תצערן אמר ליה רב יוסף לרב יוסף בריה דרבה אבוך היכי הוה עביד אמר ליה בפסוקא קמא הוה קא מצער נפשיה טפי לא הוה מצער נפשיה אמר [יב]רב יוסף [יג]פרקדן לא יקרא קריאת שמע מקרא הוא דלא ליקרי הא מיגנא שפיר דמי והא רבי יהושע בן לוי [יד]לייט אמאן דגני אפרקיד אמרי מיגנא כי מצלי שפיר דמי מקרא אע"ג דמצלי נמי אסור והא ר' יוחנן מצלי וקרי שאני ר' יוחנן דבעל בשר הוה: ובפרקים שואל וכו': משיב מחמת מאי אילימא מפני הכבוד השתא משאל שאיל אהדורי מבעיא אלא שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם אימא סיפא ובאמצע שואל מפני היראה ומשיב משיב מחמת מאי אילימא מפני היראה השתא משאל שאיל אהדורי מבעיא אלא מפני הכבוד היינו דר"י דתנן ר"י אומר באמצע שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד ובפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם חסורי מחסרא והכי קתני בפרקים שואל מפני הכבוד ואין צריך לומר שהוא משיב ובאמצע שואל מפני היראה ואין צריך לומר שהוא משיב דברי ר"מ רבי יהודה אומר באמצע שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד ובפרקים

אילימא דמפני נפ. להא דרבה בב"ח: **בפרק ראשון.** כל פרשת שמע: **ע"כ מצות כוונה כו'.** כולה מפרש לה ואזיל (ה): **ת"ר יאשיה עד לאן.** פרק ראשון: **מצות כוונה כו'.** קס"ד דכוונה בלא קריאה: **מלאן ואילך.** פרשה והיה אם שמוע: **שפכא שימה כנגד הלב.** להא דשמתם דכתיב לאו בקריאה וכוונה אירי אלא בשימת תפילין של יד שיהא שם אותה על גובה של יד כנגד הלב על קבורת הזרוע בדולו"ן: ה"ג **הכוא בדברי סוכה דמיב.** כדמוכח קרא ולמדתם אותם את בניכם וגו'(ו): **עד לאן.** פסוק ראשון לבדו: **ובדל"ת.** ולא בחי"ת דכל כמה דאמר אם בלא בדל"ת לא משמע מידי ומה בצע בהאמרכמו אבל בדל"ת יאריך עד כשיעור שיעשנו בלבו יחיד בשמים ובארץ ולארבע רוחותיה כדמפרש לקמן: **ובלבד שלא יחטוף בחי"ת.** בשביל אריכות הדל"ת לא ימהר בקריאתה שלא יקראנה בחטוף [א] בלא פתח ואין זה כלום: **דאמליכתיה למעלה וכו'.** שהארכת שיעור שתשוב בלבך ה' אחד בשמים ובארץ וד' רוחותיה: **בעמידה.** אפי' לב"ה דאמרי [נעיל יא.] עוסקין במלאכתן וקורין ומהלכין וקורין מודים הם שלריך לעמוד במקום אחד עד המקרא הזה לפי שעד כאן מצות כוונה: **לא חזינא דמקבל עליה מלכות שמים.** שהיה שוה לתלמידיו מקודם זמן ק"ש וכשהגיע הזמן לא ראיתיו מפסיק: **חוזר וגומרה.** לאחר שעמדו התלמידים: **דקא מהדר.** לשנות לתלמידים בכל יום שמעתא דאית בה יציאת מצרים במקום פרשה ליית ואמת ואיליב: **בזמנה.** בזמן ק"ש: **בפסוקא קמא צערן.** אם ראיתני מנמנם בערבי עד שאנער יפה בפסוק ראשון: **פרקדן.** שוכב על גבו ופניו למעלה: **נייט אמאן דגני אפרקיד.** שמא יתקשה אברו בתוך שנתו וגרלה לרגיש והוא דרך גנאי: **מיגנא.** ליגן: **כי מצלי שפיר דמי.** כשהוא מוטה על לדו מעט שפיר דמי אבל מקרי ק"ש אפילו מצלי נמי אסור שמקבל עליו מלכות שמים דרך שררה וגאוה: **לא אדם.** אפילו אינו נכבד: **חסורי מחסרא.** דהוה ליה למתני בתרוייהו אין צריך לומר ותו ליכא למקשי מידי: אמר

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פ"ד מהל' תפילין הלכה ב טור"ע א"ח סימן מז סעיף ג]:
ז ב מיי' פ"ג מהלכות ק"ש הל' ו סמג עשין יח טו"ע א"ח סימן ס סעיף ה וטוש"ע א"ח סי' סג סעיף ד:
ח ג ד ה מיי' שם הלכה ט סמג שם טור ושו"ע א"ח סי' סג סעיף ו ז:
ט ו מיי' שם הלכה ג סמג שם טוש"ע א"ח סימן סג סעיף ג:
י ז טוש"ע א"ח סימן סג סעיף ה:
יא ח מיי' שם סמג שם טוש"ע א"ח סי' סג סעיף ה:
יב ט מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף ו:
י [מיי' פ"ד מהל' דעות הלכה ה ופ"ח מהל' מלוה ולוה ביאה הלכה יט טוש"ע יו"ד סי' סג סעיף ג]:

תורה אור השלם

1. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם עַל לְבָבֶךָ: דברים ו ו
2. וְשַׂמְתֶּם אֶת דְּבָרַי אֵלֶּה עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יַדְכֶם וְהָיוּ לְטוֹטָפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם: דברים יא יח
3. שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד: דברים ו ד

מוסף תוספות

א. [ד]מצוך משמע מה שיש לו לומר. תוס' סכח"ש.
ב. דעמידה מטעם כונה היא, הלכך כיון דקיי"ל כרבא דאין צריך כונה כי אם פסוק ראשון ה"ה נמי עמידה. שם.

רבינו חננאל

ר' אחא משום ר' יהודה אומר כיון שכוון לבו בפרק ראשון שוב אינו צריך. ומקשינן בגמ' דבני מערבא מה בין פרק ראשון לפרק שני הלא כל מה שכתוב בזה כתוב בזה, אי הכי לא יקרא אלא אחד, א(ו)מר ר' (אלא) [עילא] פרק ראשון אמור בלשון יחיד [ופרק] שני בלשון רבים לצבור, הראשון לתלמוד והשני למעשה. תני ושננתם עד כאן לכוונה מכאן ואילך לשינון. ת"ר שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד עד כאן צריכה כונת הלב דברי ר"מ אמר רבא הלכה כר"מ. אע"ג דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן הלכה כרבי עקיבא דכל הפרשה כולה צריכה כונה, ואמר (רבא) [רבב"ח] א"ר יוחנן הלכה כר' אחא שאמר משום ר' יהודה שצריך לכוין בפרק ראשון דהיינו כל פרשת שמע, אעפ"כ אנו כרבא קי"ל דבתראה הוא. ותו מעשה רב, דהא רב נחמן ורב יוסף עבדו עובדא דלא הוה מצערי נפשייהו אלא בשמע בלבד. ואמר רב יהודה אמר שמואל נמי שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד זו היא ק"ש של רבי יהודה הנשיא, וגם אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב, אמר שמע ישראל ה' אלקינו ונאנס בשינה יצא. אמר רב אחא בר יעקב ובדלי"ת. אם יקראנה צריך להאריך בלבד בדלי"ת כשיעור שתמליכהו בשמים ובארץ ובארבע רוחות העולם ובלבד שלא יחטוף בחי"ת. אלא אימא

מסורת הש"ס

ה) תוספתא פ"ג ב"ר, ב) ספרי פרשת ואתחנן [מנחות לז:], ג) [פי' כן גדולים עיין שנת ג: כט. מיר נט. וכרש"י שם], ד) [שלא ילפו עיניו כשהוא מסתכן ומתענה עדוק בעבר בר פתחי וע"ש עוד פי' אחרים], ה) נדה דף יד., ו) [תוס' ליט לקמן טו. קדושין לג: וסם שמגן], ז) [דברים יא], ח) רים פרשת לך, ט) ר"ל ממנלי דאמרי" התם ת"ל דבר לאחר אמת וליצ וכגרסת הרי"ף ורא"ש ע"ש כ"ה בתלוי גרסאו' והוא דמוק ולענ"ד ל"ל דמשמע לעיל ט:, י) [ועי' תוס' לקמן כא: ד"ה בד],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה עד כאן וכו' ואזיל הס"ד ואמ"ב מ"ב עד כאן ותיבת א"ר ליתיה בנמקי: (ב) תוס' ד"ה שואל מפני היראה וכו' בתמצא ר"ת אסור דמשמע. נ"ב וכן משמע בס' מי שמתו דף כ"ז ע"ב:

גליון הש"ס

גמ' זו ק"ש של ריה"ג. עי' ברכינו יונה בפרקין דף ט. ד"ה מתני' המומין: תוס' ד"ה שואל כו' דמשמע כו'. מ' תוספת בא"ר שבת סימן ט:

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה ובלבד כו' בתנוף (בלא) מז"מ:

לעזי רש"י

ברדו"ן. החלק הבשרני (של הזרוע).

מוסף רש"י

שהתא שימה כנגד הלב. קיבורת כנגד הלב היא (מנחות לז). כיון דאמליכתיה למעלה ולמטה ולארבע רוחות השמים. לשתמיע בכל העליונים, על שם (מלאכי ג יא) כי מגדל שמם ועד מנוחו גדול שמי בגוים, ובארבע רוחות והתהום לייחדו בכולן על שם (דברים לג ב) ומתתה הרקיעים לידע ולהודיע שאין כולן אלא רשות אחד. כי היכי דלדרשינן התם (מכילתא בשלח) ה' נלחמת שמו, זוהי הוא בגמא שלו, לומר שהוא מלך בכולן (סידור רש"י סי' יד, מחזו"ר סי' יב). בר פחתי. בן גדולים (שבת ג: כט.) לו: בנו של תגמיל חסס (נזיר נט.). דגני אפרקיד. פניו למעלה, ונגות הוא שעמשיס שיתקשה אבר מוך שנתו ויתגנה ועוד שידיו מונחות לו על אברו ומתחמם (נדה יד.). אע"ג דמצלי נמי אסור. אלא אם כן יושב לו שוכב מלוי על לדו (שם).

רב נסים גאון

ההוא מיבעי לי לכדר' יצחק דאמר ר' יצחק צריכה שתהא שימה כנגד הלב. אתפילין של יד קאי ועיקרה במס' דמנחות (דף לז) בפר' הקומץ את המנחה: **שאני** ר' יוחנן דבעל בשר הוה. איתיה לפירושיה בבבא מציעא בפ' השוכר את הפועלין (דף פז) אמר (רבא) [רב פפא] אבריה דר' יוחנן בת ה' קבין ואמרי לה בת ג' קבין:

ברכות מ: **תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות**

לאחי. כך שמו: **פגע דבי רבי חייא.** שהיה שונה בבית רבי חייא: **מהו שיפסיק.** לשאלת שלום: **ימים שהיחיד גומר בהן את הסלע.** שהוא מוכה לכל אדם והם אחד ועשרים יום בשנה כדאמרינן במסכת ערכין (ד' י.): **מהו שיטעום.** את המבשיל לדעת אם צריך מלח או תבלין: **מטעמת.** טועמת תבשיל: **רביעתא.** רביעית הלוג: **חדלו לכם מן האדם.** כשיש לכם לעסוק בכבוד המקום אל תתעסקו בכבוד אדם לא יהא לכם כי למה היא לחדול: **ושמואל.** לא דרש לשון בָּמָה אלא כמשמעו בָּמָה תשבתו זה שהקדמת כבודו לכבודי: **שואל מפני הכבוד.** הא ק"ש קודם תפלה הוא וקתני שואל: **פרגמה ר' אחא.** הא דרב ושמואל דאסקי: **בשביל לפתחו.** אבל פגעו בדרך שואל: ה"ג **אמר רב אידי בר אבין אמר רב יצחק בר אשיאן אמור לדך.** תפלה שמצדיקין לצורתו והדר ויסב פעמיו לדרכי חפציו: **אל תקרי שבע אלא שבע.** ילין בל יפקד מן השמים בחלוס הרי הוא רע לכן אין משגיחין לפקדו: וה'

ובפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם תניא נמי הכי הקורא את שמע ופגע בו רבו או גדול הימנו בפרקים שואל מפני הכבוד וא"צ לומר שהוא משיב ובאמצע שואל מפני היראה ואצ"ל שהוא משיב דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר באמצע שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד ובפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם בעא מיניה אחי תנא דבי רבי חייא מרבי חייא בהלל [8]ובמגילה מהו שיפסיק [9] אמרינן ק"ו ק"ש דאורייתא פוסק הלל דרבנן מבעיא או דלמא [9]פרסומי ניסא עדיף א"ל פוסק ואין בכך כלום אמר רבה [2]ימים שהיחיד גומר בהן את ההלל בין פרק לפרק פוסק באמצע הפרק אינו פוסק וימים שאין היחיד גומר בהן את ההלל אפי' באמצע הפרק פוסק אני והא רב בר שבא איקלע לגביה דרבינא וימים שאין היחיד גומר את ההלל הוה ולא פסיק ליה שאני רב בר שבא דלא חשיב עליה דרבינא: בעי מיניה אשיאן תנא דבי ר' אמי מר' אמי השרוי בתענית מהו שיטעום אכילה ושתיה קביל עליה והא ליכא או דילמא הנאה קביל עליה והא איכא א"ל טועם ואין בכך כלום תניא נמי הכי [2,6]מטעמת אינה טעונה ברכה [7]והשרוי בתענית טועם ואין בכך כלום עד כמה ר' אמי ור' אסי טעמי עד שיעור רביעתא: אמר רב [10]כל הנותן שלום לחבירו קודם שיתפלל כאלו עשאו במה שנאמר [1]חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא [2]אל תקרי במה אלא במה ושמואל אמר במה חשבתו לזה ולא לאלוה מתיב רב ששת בפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב תרגמה ר' אבא במשכים לפתחו [3](א"ר יונה א"ר זירא כל העושה חפציו קודם שיתפלל כאלו בנה במה א"ל במה אמרת א"ל לא אסור קא אמינא וכדרב אידי בר אבין ד)אמר רב אידי בר אבין אמר רב יצחק בר אשיאן [1]אסור לו לאדם לעשות חפציו קודם שיתפלל שנאמר [2]צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו ואמר רב אידי בר אבין אמר רב יצחק בר אשיאן [1]כל המתפלל ואח"כ יוצא לדרך הקב"ה עושה לו חפציו שנאמר צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו: (ו)א"ר יונה א"ר זירא [7]כל הלן שבעת ימים בלא חלום נקרא רע שנאמר [3]ושבע ילין בל יפקד רע אל תקרי שבע אלא שבע א"ל רב אחא בריה דרבי חייא בר אבא הכי א"ר חייא א"ר יוחנן כל המשביע עצמו מדברי תורה ולן אין מבשרין אותו בשורות רעות שנאמר ושבע ילין בל יפקד רע: אלו הן בין הפרקים וכו': א"ר אבהו א"ר יוחנן [8]הלכה כר' יהודה דאמר בין אלהיכם לאמת ויציב לא יפסיק [9]א"ר אבהו א"ר יוחנן מאי טעמיה דרבי יהודה דכתיב וה'

ימים שהיחיד גומר בהם את ההלל. לאו דוקא יחיד אלא אפילו בשמיטת פסחים כי"ד בניסן ולאו דוקא גומר דודאי קי"ל דימים שאין יחיד גומר את ההלל אין מוכה לאמרו כלל אפילו בדילוג[8] דהכי משמע בערכין (פ"ב ד' י.): דתניא כ"א יום דיחיד גומר בהן את ההלל ופריך ר"ה וי"כ גמי לימא משמע דבשאר ימים מוכים כמו בראשי חדשים פשיטא ליה דאין לומר מדלא תניא יותר מכ"א יום וגם מדלא קאמר לגמור בר"ה ובי"ה דאז הוה משמע דבשאר ימים מוכים כמו בר"ח ודאי אין גומרין אבל קורין אבל עתה משמע אפילו קורין לא וכן משמע בפרק בתרא דתענית (ד' כח:) רב מיקלע לבבל חזנהו דהוו קא קרו בר"ח סבר לאפסוקינהו. פירוש שהיה סובר שהיו גומרים אותו כיון שאינו אלא מנהג דקא מדלגי דלוגי אמר ש"מ מנהג אבותיהם בידיהם אלמא דימים דאין גומרין בהן הלל אין מוכה לאמרו ומה שאנו אומרין אותו היינו משום מנהג. וכתוב במחזור ויעלו כיון שאינו אלא מנהג בעלמא לא מברכינן עליה[2] כדאמר פרק לולב וערבה (סוכה ד' מד:) אין מברכין על דבר שהוא מנהג. ומיהו אומר ר"ת דאינו ראיה לאלטלול ואפי' לא מברכינן אבל על מצוה פשיטא דמברכינן[3] דהא חזינן כל יו"ט שני אינו אלא מנהגא ומברכין[7] והכא נמי משמע דמברכין דאי לא מברכין מאי הפסקה שייך בה[7] ועוד ראיה דמברכינן על מנהגא מהא דרב על לבי כנישתא וכו' ואם לא ברכו בתחלה אמאי לא הרגיש רב דהוה מנהגא עד שלגו[1] אלא בוודאי ברכו מפני שמברכים בטוב על מנהגא ובשביל כן לא הרגיש עד הלוג ואי"ת אמאי לא אסיק אדעתיה אם ברכו לקרות או לגמור[7] וי"ל דבכך אין לחוש שבטוב יכול לברך לגמור אפי' כשהוא מלגו[7] או איפכא ומה שמברכין כך על הלוג לקרות וכשהן גומרין לגמור כדי שלא יטעו[8] ומשום הכי לא היה יכול להבין מתוך הברכה עד הלוג ויש שרוצין לומר דיחיד האומר הלל בימים שאין גומרין שאין לו לברך ומיהו אשר מקולי היה אומר דכיון שרגיל לחייב עצמו מברך ואין זה ברכה לבטלה מידי דהוה אלולב[9] ואתפילין דהני נמי מברכות אע"ג שאינן חייבות וגלילי פסחים יש שמברכין פעמים בתחלה לקרות ואחר הסעודה אחר שפוך מברכין לגמור ומייתי ראיה מירושלמי (דפרק ח') מההיא דמייתי עלה דכל הברכות[9] פותחין בברוך חוץ מן הברכות הסמוכות לתחבתה וברכת הפירות והמלות ופריך בירושלמי עלה והא איכא גאולה פירוש אשר גאלנו דסמוכה לתחבתה[8] ואמאי פותחת בברוך שניין דאם שמעה בנהכ"נ יצא[2] ופריך והרי סופה פירוש יהללוך דאינה סמוכה שהסעודה מפסקת ואפ"ה אינה פותחת בברוך ומשני שאינם הנה אחת להבא ואחת לשעבר פירוש אחת להבא זו היא אותה ברכה שמברכין אחר אכילה לגמור ולאותה ברכה היא סמוכה אחת לשעבר היינו אותה שבירך קודם אכילה אלמא דמברכין שני פעמים אבל זה הפירוש אינו מיושב דהרי [9] פיקא משמע דקאי אברכה דאשר גאלנו דקאי בה מתחלה אבל ודאי אברכה דאשר גאלנו קאי כאשר אפרש מיהו משמע בירושלמי כאשר פירשתי תחלה שהיו מברכין ג' פעמים תחלה וסוף אבל אומר ר' יהודה דזו היא תמיהא גדולה מאחר שבירך קודם אכילה אמאי מפסיק ואוכל בינתים[7] שהרי בימים שאין יחיד גומר בהן את ההלל כיון שבירך תחלה כמו הכא אינו מוחר לפסוק אבל מפני הכבוד דאי בשבא בירך אמאי לא יפסיק באמצע אפילו אבל מפני הכבוד הא לא היה מפסיק שום ברכה אבל אבל נראה הא דפריך בירושלמי הרי גאולה דמשמע דמברכין עליה בתחלה איירי באדם שעושה הסדר בבת אחת שאז אינו מפסיק שאינו צריך אבל אנו אמספיקין לאכול אין לנו לברך כלל לא בתחלה ולא בסוף[7] והא דקאמר בירושלמי והרי [4] פיקא זהו אשר גאלנו דחותמת בברוך[10] ואמאי והא הודאה בעלמא היא כברכת פירות ואמאי חותמת בברוך ומשני שתים הנה שתי גאולות אחת להבא ואחת לשעבר פירוש לעתיד כמו יגיענו וגם היא אחרוכה קצת וגם יש בה לשעבר כמו אשר גאלנו מגאולת מצרים לפיכך חותמת בברוך[10] ומה שהקשה מיהללוך שאינה סמוכה לפי מה שפרשתי עתה ואפ"ה אינה פותחת בברוך יש ליתן טעם לפי שהיא הודאה בעלמא ואפילו שהיא אחרוכה קצת תקנו בה חתימה ולא פתיחה כמו אלהי נשמה. וכן משמע בירושלמי שהיה דרכן לומר הלל בבית הכנסת ואח"כ שותין כוסות שלהם בביתם בלא שום סדר דבעי בירושלמי (פ' ע"פ) שתאן בבת אחת מהו פירוש זה אחר זה בלא הלל וסדר בינתים מהו [4] שמעינן מן הדא דא"ר יוחנן הלל אם שמעה בבית הכנסת יצא וכן משמע בתוספתא [5] דמי שלא היה יודע וגכנס בבית הכנסת וכו' והשתא נמי מיושב דבשביל כך פותחת ברכה דאשר גאלנו בברוך דטעמא שאינה סמוכה כי הא דאם קרא הלל בנהכ"נ יצא: **אין** דילמא הנאה קביל עליה. אלא ליתנא משמע דמיירי בתענית יחיד שקבל עליו אבל בתענית הסמוך לא: **טועם** ואין בכך כלום. פירש ר"ח שחוזר ופולט ולא תשיב הנאה מן הטעימה אבל בולע לא אפילו בשאר תעניות ומשום הכי הפולט אינו צריך ברכה אינו נהנה: **במשכים** לפתחו. וכן הלכה אבל פגעו באקראי מותר:

יג) לעיל ד' ט.

מסורת הש"ס

1) [שבת דף כב:]. 2) סוטה ד:, ג) עי' רש"ש, ד) לקמן דף נח: [ושם פוסק ר' יעיקל וכ"כ בשאלתות] [נכפ' מקצ], ה) [נ"ל דעל שיתפלל, ו) [פוסקות בנכרוך כנ"ל רש"ש], ז) ספרים פ"ש ס"ש.

תורה אור השלם

1. חֲדֵלוּ לָכֶם מִן הָאָדָם אֲשֶׁר נִשְׁמָה בְּאַפּוֹ כִּי בַּמֶּה נֶחְשָׁב הוּא: ישעיהו ב כב
2. צֶדֶק לְפָנָיו יְהַלֵּךְ וְיָשֵׂם לְדֶרֶךְ פְּעָמָיו: תהלים פה יד
3. יִרְאַת יְיָ לְחַיִּים וְשָׂבֵעַ יָלִין בַּל יִפְקֹד רָע: משלי יט כג

הגהות הב"ח

(א) נב: מהו שיפסיק מי שמרגין: (ב) תוס' ד"ה ימים וכו' מידי דהוה אלולב ואתקיעות דהני נמי: (ג) בא"ר אינו מיושב דהרי סופה משמע: (ד) בא"ד בירושלמי והכי סופה זהו: (ה) בא"ד מהו נשמעינן מן הדא:

גליון הש"ס

נב: מטעמת כו'. עי' לקוטו ש"ש ר"ל בפסוק ויפדו העם את יונתן:

מוסף רש"י

כאילו עשאו במה. עבודת כוכבים (פוסחה ד:). אל תקרי שבע אלא שבע. ז' לילות ילין ולא יפקד בשום חלוס הרי הוא רע ושונאים אותו ואין מלאים לו כלום (לקמן נח:).

מוסף תוספות

א. אלא יחיד גומר היינו כמו יחיד קורא, דאורחיה דהש"ס דמשתעי הכי. תוס' סוכה מד: ד"ה סלן. ב. דליכא למימר רצונו, דמנהג בעלמא שתנהיגו הנם, ואפי' בכלל לא תסור ליתיה. סס. ג. דאין ראיה מערבה להלל, דערבה אינה אלא שלטול, וכיון דלאו תקנתא היא אלא מנהגא לא חשיבא למיקבע לה ברכה, אבל קריאת ההלל לא גרע מקורא בתורה. סס. ד. [ד]מברכינן רצונו ביום שני על תקיעת שופר ועל אכילת מצה תוס' הרא"ש. ה. דאי אין מברכין עליו תחלה וסוף הוי כאדם שקורא בספר תהלים ולא שייך בו הפסקה. סס. ותו מפני רשות נמי יפסיק, ועד כאן לא איבעיא ליה אלא מפני היראה ומפני הכבוד. תוס' ערכין י: ד"ה ר"מ. ו. ודסתמא לא באמצע הלל איקלע, מדקאמר רב איקלע לבבל ולא קאמר איקלע לבי כנישתא. תוס' סוכה סס. ז. אמאי לא ידע שהיו רוצין לדלג במה שברכו לקרות את ההלל, דאילו היה רוצין לגומרו היו מברכין לגמור. תוס' הרא"ש. ח. [ד]לגמור נמי הוי קריאה. סס. ט. כדי לרמוז לצבור מתי גומרין ומתי מדלגין. סס. י. אבל בצבור מברך לקרא את ההלל, שאין לך שום מצוה שיעשו צבור בלא ברכה. ספר פתרון שער ט. יא. ברכת אשר גאלנו שאנו מברכין בלילי פסחים שהיא סמוכה לברכה ראשונה של קריית שמע

עין משפט נר מצוה

יג א טור ושו"ע או"ח סימן תרלב סעיף ב:
יד ב מיי' פ"ג מהלכות תמוכה הלכה ט טור שו"ע או"ח סימן תכב סעיף ד [וסי' תפח סעי' ח] וסימן תרמד סעיף ח:
טו ג מיי' פ"ח מהלכות ברכות הלכה ב סמג (הלכות ברכות) עשין כז טוש"ע או"ח סימן רי סעיף ב:
טז ד מיי' פ"ח מהלכות תענית הלכה יד טוש"ע או"ח סימן תקפז סעיף ח [וכ"כ אלפס תענית פ"ח דף קנב]:
יז ה מיי' פ"ו מהלכות תפלה הלכה ד סמג עשין יט טור ש"ע או"ח סימן סט סעיף ב:
יח ו [מיי' שם סמג שם טוש"ע] שם סעיף ג: [ז מיי' שם טוש"ע שם וע"ש בכ"מ]
יט ח מיי' פ"ב מהלכות ק"ש הלכה ז סמג עשין יח טוש"ע או"ח סימן סו סעיף ה:

רבינו חננאל

ר' יהודה אומר באמצע שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד ובפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם. הלכה כר' יהודה. [וימים שאין היחיד גומר בהן את ההלל וכו'. עי' פי' ר"ח תענית כח, ב]. והשרוי בתענית טועם ואין בכך כלום. כגון שחזור ופולטו דלא חשיבה הנאה מן הטעימה וגם אין צריך ברכה. ולכך טעמי ר' אמי ור' אסי עד כדי רביעית. ודוקא בתענית יחיד כדאמרינן הנאה קביל עליה אבל תענית כתוב לא. ועד כמה ר' אמי ור' אסי טעמי עד שיעור רביעתא. פירש הגאון ז"ל עד שיטעמו בפעם אחת רביעית, אלא בכל יום התענית בכמה פעמים היו טועמים עד כשיעור הזה. אמר ר' אבהו א"ר יוחנן הילכתא כרבי יהודה דאמר בין ויאמר לאמת ויציב לא יפסיק. מ"ט דכתיב וה' אלקים אמת, וצריך לדבק אני ה' אלקיכם ואמת ויציב מאי טעמא דכתיב ד' אלהי' אמת, וצריך לחזור ולומר אמת ויציב וכו' ולומר כל הברכה, רבא אמר אינו חוזר ואומר אמת אלא משלים כל הברכה כולה ועומד בתפלה. וקיימא לן כרבא דבתראה הוא והיה רבא מגנה כל האומר פעמים.

רב ניסים גאון

אמר (רבא) [רבה] ימים שהיחיד גומר בהן את ההלל כו'. איתיה לפירושייהו במסכתא תענית בפ' בג' פרקים בשונה (דף כח) דאמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יהוצדק י"ח ימים יחיד גומר בהן את ההלל כו' והתם נמי אמרינן אמר (רבה) [רבא] זאת אומרת הלל דראש חודש לאו דאורייתא ולפיכך התיר רבא לפסוק בו אפי' באמצע הפרק:

יא) [נ"ל דבשאר ימים אינו מברך עליו שכבר בירך ברבים, כדאיתא במסכת סופרים (פ"כ ה"ז], אבל מברך אשר גאלנו על כוס שני שלא בירך אותו בבהכ"נ, הילכך כיון שלפעמים אינם סמוכות פתחו בה בברוך. סס. יב) לעיל ד' ט. יג) אם איתא דמברכין לפניו לגמור וברכת יהללוך הויא ברכה שלאחר מצותה, היאך קבעו הפסק זה בין שתי ברכות הללו. סס. יד) לפי שמפסיקים בו ואוכלים סעודתן ואינו אלא כקורא בעלמא. תוס' ר"י שילשלון. טו) [פי' סופה, סוף ברכה דאשר גאלנו. תוס' פסחים קד: ד"ה מוץ. טז) דאין כולה הודאה, דיש בה הפסק ותפלה שיגאל אותנו. סס.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות